

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.08.2016, sp. zn. 30 Cdo 987/2015, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.987.2015.1

Číslo: 10/2018

Právní věta:

V případě, že se zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nepřiměřené délky řízení domáhá osoba, jež měla v trestním řízení postavení poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy v penězích, případně nárok na vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odst. 3 tr. řádu), je třeba důvodnost jejího kompenzačního nároku odvíjet vždy od závěru o nepřiměřenosti délky trestního stíhání. Předpoklad zvýšeného významu řízení pro účastníka se neuplatní, domáhal-li se účastník nároku na náhradu škody na zdraví jako poškozený v adhezním řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.08.2016

Spisová značka: 30 Cdo 987/2015

Číslo rozhodnutí: 10

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odpovědnost státu za škodu, Zadostiučinění (satisfakce)

Předpisy: § 31a odst. 3 předpisu č. 82/1998Sb.
§ 43 odst. 1 předpisu č. 141/1961Sb. ve znění do 31.08.2012

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 12 Co 715/2013, a věc vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se na žalované domáhala zaplacení 101 962,15 Kč s úrokem z prodlení od 8. 10. 2011 do zaplacení jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jež jí měla vzniknout v důsledku nepřiměřené délky trestního řízení vedeného u Okresního soudu v Teplicích pod sp. zn. 1 T 195/2005, v němž žalobkyně vystupovala jako poškozená, jež uplatnila nárok na náhradu škody.

2. Okresní soud v Teplicích jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 25. 1. 2013, č. j. 113 EC 1044/2011-23, žalobě co do částky 35 235 Kč s úrokem prodlení od 19. 1. 2012 do zaplacení vyhověl

(výrok I), co do částky 66 727 Kč s úrokem z prodlení od 8. 10. 2011 do zaplacení a co do úroku z prodlení z částky 35 235 Kč za dobu od 8. 10. 2011 do 18. 1. 2012 žalobu zamítl (výrok II) a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení 31 077,64 Kč (výrok III).

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že se žalobkyně dne 26. 9. 2005 jako poškozená připojila s nárokem ve výši 353 649,50 Kč k trestnímu řízení vedenému proti A. L., obviněnému ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví, kterého se měl dopustit tím, že dne 25. 6. 2005 v obci B. způsobil dopravní nehodu, při níž došlo k ublížení na zdraví žalobkyně a k usmrcení její spolujezdkyně (matky žalobkyně). Nárok žalobkyně uplatněný v trestním řízení sestával z náhrady věcné škody na vozidle a na přepravovaných věcech, bolestného, náhrady ušlé mzdy a náhrady nákladů pohřbu matky žalobkyně. V důsledku dopravní nehody žalobkyně utrpěla tržnou ránu nosu a zhmoždění hrudníku s předpokládanou dobou léčení deset dnů. Obžaloba v uvedené trestní věci, vedené u Okresního soudu v Teplicích pod sp. zn. 1 T 195/2005, byla podána dne 6. 10. 2005, v pořadí první rozsudek okresního soudu byl vyhlášen dne 21. 6. 2006. Usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 9. 11. 2006, č. j. 6 To 593/2006-163, byl rozsudek okresního soudu zrušen a věc mu byla vrácena k novému rozhodnutí. V pořadí druhým rozsudkem Okresního soudu v Teplicích ze dne 8. 4. 2010, č. j. 1 T 195/2005-252, byl obviněný L. uznán vinným ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví a byla mu uložena povinnost zaplatit žalobkyni na náhradě škody částku 95 701 Kč; se zbytkem uplatněného nároku byla žalobkyně odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních. I tento rozsudek však Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 6. 10. 2010, č. j. 6 To 438/2010-289, zrušil a věc opětovně vrátil okresnímu soudu k novému rozhodnutí. Rozsudkem Okresního soudu v Teplicích ze dne 31. 5. 2011, č. j. 1 T 195/2005-388, byl obviněný L. uznán vinným ze spáchání trestného činu, byl mu uložen podmíněný trest odnětí svobody a trest zákazu činnosti a dále mu bylo uloženo nahradit žalobkyni škodu ve výši 95 701 Kč, představovanou „doplatky bolestného, jednorázového odškodnění a náhrady nákladů vynaložených na pohřeb matky žalobkyně“; se zbytkem uplatněného nároku byla žalobkyně odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních. Ve výroku o náhradě škody nabyt rozsudek okresního soudu právní moci dne 1. 7. 2011. V průběhu trestního řízení si žalobkyně opakovaně ve dnech 23. 4. 2009 a 28. 8. 2009 stěžovala na jeho průtahy; obě stížnosti byly shledány důvodnými. Nárok na přiměřené zadostiučinění uplatnila žalobkyně u žalované dne 18. 7. 2011, žalovaná v rámci tzv. předběžného projednání nároku vyplatila žalobkyni dne 7. 10. 2011 částku 60 000 Kč.

4. Po právní stránce vyšel soud prvního stupně z toho, že trestní řízení, jež ve vztahu k žalobkyni trvalo 5 let a 9 měsíců, bylo ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, dále jen „OdpŠk“, nepřiměřeně dlouhé. Soud prvního stupně měl dále za to, že žalobkyni náleží základní částka přiměřeného zadostiučinění ve výši 20 000 Kč za jeden rok trvání řízení, snižena v prvních dvou letech na polovinu. Vzhledem k tomu, že v důsledku dopravní nehody došlo ke smrti matky žalobkyně a že sama žalobkyně při nehodě utrpěla zranění, mělo podle soudu prvního stupně posuzované řízení pro žalobkyni zvýšený význam, což odůvodňuje zvýšení základní částky zadostiučinění o 20 %. Na druhé straně bylo podle soudu prvního stupně namístež snížit základní částku zadostiučinění o 20 % z důvodu složitosti řízení, neboť v průběhu trestního řízení bylo podáváno několik znaleckých posudků z oboru zdravotnictví a z oboru dopravy a bylo vyslechnuto celkem deset svědků. Žalobkyni s ohledem na uvedené náleží podle soudu prvního stupně zadostiučinění v celkové výši 95 235 Kč. Od této částky je však třeba odečíst částku 60 000 Kč, kterou již žalovaná žalobkyni uhradila v rámci tzv. předběžného projednání nároku. Soud prvního stupně proto žalobkyni přiznal 35 235 Kč s úrokem z prodlení od 19. 1. 2012 do zaplacení, když žalobkyni vzniklo právo na úrok z prodlení až po uplynutí šesti měsíců od uplatnění nároku u žalované, k němuž došlo dne 18. 7. 2011; ve zbytku soud prvního stupně uplatněný nárok zamítl. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle § 142 odst. 3 o. s. ř.

5. K odvolání žalobkyně i žalované Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací (dále jen „odvolací soud“) dovoláním napadeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku tak, že žalobu co do částky 9 735 Kč s úrokem z prodlení od 19. 1. 2012 do zaplacení zamítl, jinak jej v tomto výroku, jakož i v zamítajícím výroku potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu), a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů částku 19 577 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud dokazování nijak nedoplňoval, a vyšel tak ze skutkových zjištění soudu prvního stupně.

7. Z hlediska právního posouzení věci měl odvolací soud – ve shodě se soudem prvního stupně – délku posuzovaného trestního řízení za nepřiměřenou. Na rozdíl od soudu prvního stupně však s odkazem na stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. [Cpjn 206/2010](#), uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 58/2011 (dále jen „Stanovisko“), vzal za výchozí částku přiměřeného zadostiučinění 15 000 Kč za jeden rok trvání řízení, kterou v prvních dvou letech řízení snížil na polovinu. Podle odvolacího soudu byla nepřiměřená délka řízení zapříčiněna především postupem orgánů veřejné moci, neboť rozhodnutí ve věci bylo odvolacím soudem dvakrát zrušeno, přičemž ve druhém případě došlo ke kasačnímu rozhodnutí z důvodu neprovedení dokazování ke skutečnostem, jež byly za podstatné označeny již v předchozím zrušujícím rozhodnutí; z uvedeného důvodu zvýšil odvolací soud základní částku přiměřeného zadostiučinění o 20 %. Oproti soudu prvního stupně neshledal odvolací soud předpoklady ke snížení základní částky zadostiučinění z důvodu složitosti posuzovaného řízení, neboť se jednalo o trestní věc vedenou proti jedinému obžalovanému, jež nebyla po právní ani skutkové stránce složitá; skutečným důvodem nepřiměřené délky posuzovaného řízení byl podle odvolacího soudu již zmiňovaný nesprávný postup orgánů veřejné moci. Odvolací soud měl dále za to, že nebyly zjištěny skutečnosti zvyšující význam řízení pro žalobkyni, když předmětem adhezního řízení bylo zaplacení peněžité částky jako náhrady škody; zjištění, že žalobkyně při dopravní nehodě utrpěla zranění a že při ní zemřela její matka, neměl odvolací soud z hlediska významu řízení pro žalobkyni za rozhodné. Význam řízení pro žalobkyni nebyl podle odvolacího soudu zvyšován ani jejím postavením v posuzovaném řízení, v němž vystupovala pouze jako poškozená, a nikoliv jako obžalovaná. Ani v chování žalobkyně, jež se na průtazích v posuzovaném řízení nijak nepodílela, odvolací soud neshledal důvod ke zvýšení základní částky přiměřeného zadostiučinění, neboť měl za to, že takové chování se u účastníka předpokládá, a nemůže proto být přičítáno k tíži žalované. Po zvýšení základní částky o 20 % z důvodu postupu orgánů veřejné moci tak podle odvolacího soudu žalobkyni náleží za rok trvání posuzovaného řízení částka 18 000 Kč (snížená v prvních dvou letech na částku 9 000 Kč ročně). Za řízení v délce 5 let a 9 měsíců podle odvolacího soudu vznikl žalobkyni nárok na přiměřené zadostiučinění v celkové výši 85 500 s příslušenstvím. Odvolací soud proto odvoláním napadený rozsudek soudu prvního soudu změnil ve vyhovujícím výroku tak, že žalobu co do částky 9 735 Kč s příslušenstvím zamítl, jinak jej v tomto výroku i ve výroku zamítajícím potvrdil. O náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů rozhodl podle § 224 odst. 1 a § 142 odst. 3 o. s. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně v celém rozsahu dovoláním. Namítala v něm, že odvolací soud nesprávně stanovil základní částku přiměřeného zadostiučinění na samé spodní hranici intervalu vyplývajícího ze Stanoviska, když podle žalobkyně pouze převzal argumentaci žalované, aniž by změnu právního posouzení předem avizoval a v odůvodnění rozhodnutí ji blíže vysvětlil; napadený rozsudek tak naplňuje parametry překvapivého rozhodnutí. Dále měla žalobkyně za to, že odvolací soud nesprávně posoudil kritérium významu řízení pro poškozenou, když zcela přehlédla, že předmětem posuzovaného řízení bylo především zjištění viny a potrestání osoby, která při dopravní nehodě usmrtila nejbližší příbuznou žalobkyně a samu žalobkyni vážně zranila. Závěr

odvolacího soudu, podle kterého řízení nemá pro žalobkyni zvýšený význam, neboť jeho předmětem bylo zaplacení finanční částky, považovala žalobkyně za naprosto nepřesvědčivý. Konečně žalobkyně namítala, že odvolací soud pochybil při posouzení kritéria chování poškozené, když nepřihlédl ke skutečnosti, že žalobkyně v posuzovaném řízení opakovaně podávala stížnosti na průtahy v řízení, jež byly shledány důvodnými. Splnění předpokladů přípustnosti dovolání, a to u všech uplatněných dovolacích důvodů, pak žalobkyně spatřovala v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, kterou v dovolání blíže specifikovala. Na uvedeném základě žalobkyně navrhovala, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu změnil a žalobě vyhověl v plném rozsahu.

9. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

11. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

13. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

14. Při řešení otázky stanovení výše základní částky přiměřeného zadostiučinění se odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe soudu dovolacího, když uzavřel, že tato částka činí 15 000 Kč za jeden rok trvání řízení, přičemž v prvních dvou letech řízení je tato částka snížena na polovinu (srov. část VI Stanoviska). Výchozí částka pro určení základní výše přiměřeného zadostiučinění by se měla podle judikatury Nejvyššího soudu pohybovat v rozmezí mezi 15 000 Kč až 20 000 Kč za první dva roky a dále za každý další rok nepřiměřeně dlouhého řízení. Částka 15 000 Kč je přitom částkou základní (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. [30 Cdo 3026/2009](#)) a úvaha o jejím případném zvýšení se odvíjí od posouzení všech okolností daného případu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2012, sp. zn. [30 Cdo 806/2012](#)). Shledal-li odvolací soud důvody pro použití výchozí částky ve výši 15 000 Kč za rok trvání nepřiměřeně dlouhého řízení, neodchyluje se jeho posouzení od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Uvedená námitka tedy není způsobilá založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř.

15. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá ani námitka žalobkyně, podle které je napadené rozhodnutí co do stanovení základní částky přiměřeného zadostiučinění překvapivé, když žalovaná již v průběhu řízení uváděla, že základní částka odškodnění má být – s ohledem na to, že se nejednalo o řízení extrémně dlouhé – stanovena při spodní hranici intervalu vymezeného judikaturou; napadené rozhodnutí tak bylo možno na základě v řízení přednesených tvrzení účastníků předvídat (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. [30 Cdo 422/2012](#)).

Odvolací soud pak tím, že v odůvodnění rozsudku k otázce stanovení výše základní částky zadostičinění odkázal na [Stanovisko](#), zároveň vyjádřil, že neshledal důvody k jejímu určení při horní hranici judikaturou vymezeného intervalu.

16. Dovolání je však přípustné pro posouzení otázky, zda uplatnění nároku na náhradu škody na zdraví žalobkyní jako poškozenou v adhezním řízení lze řadit mezi typová řízení, u nichž lze předpokládat zvýšený význam předmětu řízení pro poškozeného. Dále je dovolání přípustné pro posouzení otázky, zda využití dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení lze z hlediska stanovení výše přiměřeného zadostičinění přičíst poškozenému k dobru, neboť při jejím řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Podle § 31a odst. 3 OdpŠk v případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí OdpŠk, přihlédne se při stanovení výše přiměřeného zadostičinění rovněž ke konkrétním okolnostem případu, zejména k a) celkové délce řízení, b) složitosti řízení, c) jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům v řízení, a k tomu, zda využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, d) postupu orgánů veřejné moci během řízení a e) významu předmětu řízení pro poškozeného.

18. Nejvyšší soud ve Stanovisku konstatoval, že význam řízení pro poškozeného je velmi důležitým objektivním kritériem, jemuž je třeba věnovat obzvláště velkou pozornost. Je možné určitým zobecňujícím postupem kvalifikovat jednotlivé skupiny (druhy) případů, a to podle předmětu řízení, čili podle práva či oprávněného zájmu, jichž se řízení dotýká. Typicky se jedná o trestní řízení (zejména je-li omezena osobní svoboda účastníka), dále o řízení, jejichž předmětem je právo na ochranu osobnosti, rodinněprávní vztahy (zde zejména řízení ve věcech péče o nezletilé a věci výživného), řízení ve věcech osobního stavu, pracovněprávní spory či řízení o poskytnutí různých plnění ze strany státu (sociální dávky, dávky důchodového pojištění, dávky zdravotního pojištění, podpora v nezaměstnanosti atd.). Při této úvaze tedy hraje roli to, o jaká práva či povinnosti se dané řízení vede a do jaké míry jsou tato práva a povinnosti zpravidla důležitou součástí života jednotlivce [srov. část IV písm. d) Stanoviska].

19. V rozsudku ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. [30 Cdo 2800/2009](#), Nejvyšší soud vyslovil, že zvýšený význam předmětu řízení pro svou osobu tvrdí a prokazuje při uplatnění nároku z odpovědnosti za neprojednání věci v přiměřené lhůtě poškozený. Výjimku z uvedeného pravidla představují taková řízení, která již povahou svého předmětu mají pro jejich účastníky zvýšený význam, jako jsou například věci trestní, opatrovnické, pracovněprávní spory, věci osobního stavu, sociálního zabezpečení a věci týkající se zdraví nebo života nebo taková řízení, která s přihlédnutím k vysokému věku účastníka nebo jeho zdravotnímu stavu je třeba vyřídit přednostně. U těch se zvýšený význam předmětu řízení pro účastníka ve smyslu § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk presumuje.

20. Pokud jde o řízení trestní, vztahuje dosavadní judikatura domněnku zvýšeného významu předmětu řízení pouze na účastníka, jenž v trestním řízení vystupoval v roli obviněného, zvláště došlo-li k omezení jeho osobní svobody (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, dále jen „ESLP“, ve věci *Abdoella proti Nizozemsku* ze dne 25. 11. 1992, stížnost č. 12728, § 24; nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. [30 Cdo 2813/2011](#), uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 122/2012).

21. V rozsudku ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. [30 Cdo 165/2010](#), se pak Nejvyšší soud k závěru o předpokládaném zvýšeném významu řízení pro účastníka přihlásil i ve vztahu k řízení, jehož předmětem je náhrada škody na zdraví (shodně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014,

sp. zn. [30 Cdo 2138/2013](#)).

22. Nejvyšší soud však dosud neřešil otázku, zda lze z předpokladu zvýšeného významu řízení pro účastníka vycházet i v případě, kdy účastník uplatnil nárok na náhradu škody na zdraví jako poškozený v adhezním řízení podle § 43 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění účinném do 31. 8. 2012, dále jen „tr. řád“.

23. Podle § 43 odst. 1 tr. řádu ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů (§ 65), zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Podle § 43 odst. 3 tr. řádu poškozený je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2 tr. řádu). Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení.

24. Nauka trestního práva vychází z toho, že adhezní řízení, ve kterém se projednává nárok poškozeného na náhradu škody či nemajetkové újmy v penězích nebo nárok poškozeného na vydání bezdůvodného obohacení, je součástí trestního řízení (§ 12 odst. 10 tr. řádu) a splývá s ním, zejména pokud jde o dokazování; netvoří tedy žádnou samostatnou část, jež by byla formálně, popř. časově, oddělena (srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 519).

25. Nesamostatná povaha adhezního řízení podle přesvědčení Nejvyššího soudu vylučuje, aby přiměřenost jeho délky byla posuzována odděleně od délky trestního stíhání, jehož je součástí (§ 12 odst. 10 tr. řádu). Tento závěr má za následek, že i v případě, kdy se zadostiučinění za nemajetkovou újmu domáhá osoba, jež měla v trestním řízení postavení poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy v penězích, případně nárok na vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odst. 3 tr. řádu), je třeba důvodnost jejího kompenzačního nároku odvíjet vždy od závěru o nepřiměřenosti délky trestního stíhání.

26. Shora uvedený závěr nijak nezpochybňuje právo osoby, která jako poškozená v trestním řízení vznesla nárok na náhradu újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odst. 3 tr. řádu), s úspěchem se domáhat zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nepřiměřené délky trestního řízení; na poškozeného, který uplatňuje svůj občanskoprávní nárok v rámci trestního řízení, se vztahují záruky vyplývající z čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, uveřejněné pod č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“ (srov. rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Perezová proti Francii ze dne 12. 2. 2004, č. 47287/99, k české právní úpravě srov. rozsudek ESLP ve věci Pflieger proti České republice ze dne 27. 7. 2004, č. 58116/00, § 39-40). Vyplývá z něj pouze, že nárok poškozeného na přiměřené zadostiučinění nelze posuzovat izolovaně bez ohledu na přiměřenost délky trestního stíhání.

27. Ve vztahu k hodnocení kritéria významu předmětu řízení [§ 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk] pro osobu, jež jako poškozená v trestním řízení uplatnila svůj nárok v adhezním řízení, pak nelze odhlížet od toho, že v trestním řízení může být o jejím nároku rozhodnuto jen tím způsobem, že soud a) poškozenému nárok (zcela nebo částečně) přizná podle § 228 tr. řádu, b) poškozeného s celým uplatněným nárokem odkáže na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem (§ 229 odst. 1 a 3 tr. řádu) a c) poškozeného se zbytkem uplatněného nároku odkáže na řízení ve věcech občanskoprávních nebo před jiným příslušným orgánem (§ 229 odst. 2 tr.

řádu).

28. Z toho vyplývá, že uplatnění nároku na náhradu újmy či na vydání bezdůvodného obohacení poškozeným v adhezním řízení nemůže nikdy vést k jeho definitivnímu odepření, neboť i v případě, že je poškozený s celým uplatněným nárokem nebo s jeho zbytkem odkázán na civilní řízení či jiné řízení, není vyloučeno, aby se ho v něm následně s úspěchem domáhal. Tím se rozhodování soudu o nároku poškozeného v adhezním řízení významně odlišuje od rozhodování o totožném nároku před soudem v řízení civilním, jehož výsledkem může být i jeho úplné či částečné pravomocné zamítnutí (srov. k tomu již kol. autorů: Československé trestní řízení. Vysokoškolská učebnice. Praha: Orbis, 1958, s. 114). Uvedená skutečnost s sebou z hlediska hodnocení kritéria významu předmětu řízení pro poškozeného nese, že to, co je pro poškozeného „v sázce“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. [30 Cdo 4761/2009](#)) v adhezním řízení, není totožné s tím, co je pro něj „v sázce“ v řízení civilním. Řečeno jinak, význam předmětu řízení pro poškozeného se liší v závislosti na tom, zda jsou práva či povinnosti uplatňována v adhezním řízení, nebo v řízení před civilním soudem (případně jiným orgánem).

29. V uvedeném směru je nutné rovněž zohlednit, že právo poškozeného domáhat se v trestním řízení na obviněném náhrady škody nebo nemajetkové újmy, případně vydání bezdůvodného obohacení, představuje pro poškozeného výhodu odůvodněnou nejen obecným zájmem na hospodárnosti řízení (především z hlediska dokazování), nýbrž i zájmem poškozeného na včasném uspokojení jeho nároku. Na druhou stranu však nelze opomíjet, že účelem trestního řízení je především náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů (§ 1 odst. 1 tr. řádu); zájem poškozeného na uspokojení jeho nároku, který uplatnil v adhezním řízení, tak nesmí předcházet hledisku preferujícímu dosažení primárního účelu trestního řízení. Uvedená skutečnost se odráží i v posuzování hlediska významu předmětu řízení pro poškozeného.

30. Nejvyšší soud tak dospěl k závěru, že předpoklad zvýšeného významu řízení pro účastníka (srov. shora citovaný rozsudek ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. [30 Cdo 2800/2009](#)) se neuplatní v případě, kdy se účastník domáhá nároku na náhradu škody na zdraví jako poškozený v adhezním řízení, neboť uplatnění práv na náhradu škody na zdraví v trestním řízení není pro poškozeného spojeno se stejnou mírou nejistoty jako jejich případné uplatnění v řízení civilním. K tomu přistupuje, že cílem trestního řízení není primárně vydání rozhodnutí o nároku poškozeného, uplatněném v adhezním řízení (o něm nemusí být vůbec meritorně rozhodnuto), nýbrž rozhodování o vině a trestu obžalovaného, což má za důsledek, že význam trestního řízení nelze odvíjet od významu práv a povinností uplatněných poškozeným v adhezním řízení.

31. V poměrech projednávané věci to znamená, že odvolací soud nepochybil, vyšel-li ze závěru, že význam předmětu řízení pro žalobkyni, která v trestním řízení vystupovala jako poškozená, není zvyšován tím, že postupem podle § 43 odst. 3 tr. řádu v trestním řízení uplatnila - mimo jiné - i peněžitý nárok na náhradu škody na zdraví. Na rozdíl od uplatnění totožného nároku v civilním řízení si žalobkyně musela být vědoma skutečnosti, že o jejím nároku uplatněném v adhezním řízení nemusí být vůbec věcně rozhodnuto. Na věcné správnosti závěru odvolacího soudu nemění nic skutečnost, že není přiléhavě odůvodněn.

32. Co do posuzované otázky tak dovolání není důvodné.

33. Nejvyšší soud však shledal dovolání důvodným ohledně otázky, zda využití dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení může být důvodem pro zvýšení přiměřeného zadostiučinění poškozeného. Při řešení této otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

34. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 9. 10. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3412/2011](#), uvedl, že při zkoumání

toho, zda poškozený využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, je třeba z uvedeného vycházet a jejich využití přičíst poškozenému k dobru, nikoli mu přičítat k tíži, že je nevyužil. Děje se tak přitom výhradně v rámci posuzování kritéria chování poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. c) OdpŠk, nikoliv kritéria významu předmětu řízení pro poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk [srov. část IV písm. b) Stanoviska].

35. V rozsudku ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [30 Cdo 3172/2012](#), pak Nejvyšší soud ve vztahu k hodnocení formy a výše přiměřeného zadostiučinění zaujal závěr, podle kterého skutečnost, že se účastník nepřiměřeně dlouze vedeného řízení pokusil o odstranění jeho průtahů podáváním stížností na ně, automaticky neznamená, že by mu mělo být přiznáno odškodnění ve vyšším rozsahu než účastníku, který si na průtahy v řízení nestěžoval. V konkrétním případě však může dojít ke zvětšení újmy (frustrace) účastníka řízení, ve kterém dochází k průtahům navzdory úspěšným stížnostem na ně. Takto zvětšené újmě účastníka řízení by měla odpovídat úvaha soudu o stanovení formy, popřípadě výše zadostiučinění za porušení jeho práva na přiměřenou délku řízení.

36. Odvolací soud se v projednávané věci sice zabýval chováním žalobkyně v posuzovaném řízení, opomenul však zohlednit skutečnost, že si žalobkyně opakovaně ve dnech 23. 4. 2009 a 28. 8. 2009 stěžovala na průtahy trestního řízení, v němž vystupovala jako poškozená, a že její stížnosti byly shledány důvodnými. Odvolací soud, byť měl uvedené skutečnosti (stejně jako soud prvního stupně) za zjištěné, od nich neodvítel žádné právně relevantní závěry, a to zejména z hlediska stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Z naposledy citovaného rozhodnutí dovolacího soudu přitom vyplývá, že ke zvětšení újmy (frustrace) účastníka řízení může dojít i tím, že k průtahům řízení dochází i přes úspěšné stížnosti na ně. Bylo tedy povinností odvolacího soudu zabývat se hodnocením této zjištěné právně relevantní skutečnosti, zejména ji zahrnout do úvahy o stanovení výše přiměřeného zadostiučinění, což se však v projednávané věci nestalo. V dovolatelkou nastolené otázce je tedy posouzení věci ze strany odvolacího soudu neúplné, a tudíž nesprávné.

37. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. v plném rozsahu zrušil a věc mu podle ustanovení § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. vrátil k dalšímu řízení.

38. Odvolací soud je ve smyslu ustanovení § 243g odst. 1 části věty první za středníkem o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 226 o. s. ř. vázán právním názorem dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vysloveným.